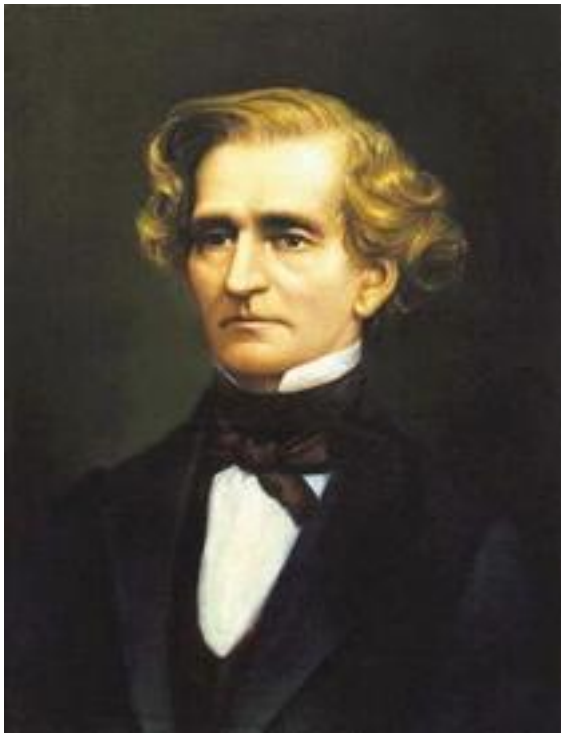

ЛУІ ГЕКТОР БЕРЛІОЗ

Louis Hector Berlioz

(11 грудня 1803 – 8 березня 1869)

Народився на півдні Франції у сім'ї лікаря, вільнодумної та освіченої людини. У 1821 р. Берліоз – студент-медик, та незабаром, не зважаючи на опір батьків, залишив медицину, вирішивши присвятити себе музиці. Перше публічне виконання твору Берліоза («Урочиста меса») відбулося у 1825 р. З 1826 по 1830 рр Берліоз навчався в Паризькій консерваторії у Ж. Ф. Лесюєра і А. Рейхи. Отримавши Римську премію (1830) за кантату «Сарданапал», жив (як стипендіат) в Італії. Повернувшись до Парижа (1832), займався композиторською, диригентською, критичною діяльністю. З 1842 р. багато гастролював за кордоном.

Стиль Берліоза визначився вже в «Фантастичній симфонії» (1830). Цей відомий твір – перша романтична програмна симфонія. У ній знайшли віддзеркалення типові для того часу настрої (розлад з дійсністю, перебільшена емоційність і чутливість). Суб'єктивні переживання художника піднімаються в симфонії до соціальних узагальнень: тема «нещасної любові» набуває значення трагедії втрачених ілюзій. Слідом за симфонією Берліоз пише монодраму «Леліо, або Повернення до життя» (1831, продовження «Фантастичної симфонії»). Берліоза привертала сюжети творів Байрона – симфонія для

альта і оркестру «Гарольд в Італії» (1834), увертюра «Корсар» (1844); Шекспіра – увертюра «Король Лір» (1831), драматична симфонія «Ромео і Джульєта» (1839), комічна опера «Беатріче і Бенедикт» (1862, на сюжет «Багато галасу з нічого»); Гьоте – драматична легенда «Засудження Фауста» (1846). Берліозу належать також опера «Бенвенуто Челліні» (1838); 6 кантат; оркестрові увертюри, зокрема «Римський карнавал» (1844); романси тощо.

Берліоз – яскравий представник романтизму в музиці, творець романтичної програмної симфонії. Мистецтво Берліоза багато в чому споріднене з творчістю В. Гюго в літературі і Е. Делакруа в живопису. Берліоз сміливо новаторствував у галузі музичної форми, гармонії і особливо інструментування (видатний майстер оркестровки), тяжив до театралізування симфонічної музики, грандіозних масштабів творів.

Творчість композитора відобразила і властиві романтизму суперечності: прагнення до загальнонародності, масовості музики уживалося з крайнім індивідуалізмом, героїка і революційний пафос – з інтимними виявленнями самотньої душі схильного до екзальтації і фантастики художника. У 1826 р. світ побачила кантата «Грецька революція» – відгук на визвольну боротьбу грецького народу. Із захопленням зустрів Велику липневу революцію 1830 року; на вулицях Парижа він розучував з народом революційні пісні, зокрема оброблену ним для хору і оркестру «Марсельєзу». У низці творів Берліоза знайшла віддзеркалення революційна тематика: у пам'ять героїв Липневої революції були створені грандіозний «Реквієм» (1837) і «траурно-тріумфальна симфонія» (1840, написана до урочистої церемонії перенесення праху жертв липневих подій). Проте революцію 1848-го року Берліоз не зрозумів. В останні роки життя Берліоз все більше схилявся до академізму, моральної проблематики: ораторіальна трилогія «Дитинство Христа» (1854), оперна дилогія «Троя» по Вергілію («Узяття Трої» і «Троя в Карфагені», 1855-1859).

Особисте життя Берліоза затьмарилося низкою сумних подій, про які він детально розповідає в своїх Мемуарах (1870 р.). Його перший шлюб з ірландською актрисою Гаррієт Сімпсон (1833) закінчився розлученням в 1843 (Сімпсон багато років страждала невиліковною нервовою хворобою). Після її смерті Берліоз одружився на співачці Марії Ресіо, яка раптово померла в 1854 р. Син композитора від першого шлюбу помер в 1867 р.

Берліоз був видатним диригентом. Разом з Р. Вагнером він заклав основи нової школи диригування. Берліоз зробив істотний внесок і в розвиток музично-критичної думки.